List 1. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. januarija 1872.

Obseg: Pregreški kmetijskih gospodarjev. — Da sadna drevesa ne pozebejo. — Slovensko slovstvo. — „Dopisniku od Save“ v „Slov. Nar.“ o Matici in narodni tiskarnici. — Ozir po svetu. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Pregreški kmetijskih gospodarjev.

Tudi našim gospodarjem za novo leto.

Slavni Saksonski oskrbnik Stehar je sestavil register pregreškov, ki se pogostoma nahajajo pri kmetijstvu.

Ker se le to poboljšati dá, kar se spozná, da je napačno, zato naj našim gospodarjem stavimo pred očí, kar oni skušeni gospodar piše; tù in tam bodo tudi oni rekli: „glejte! mož res pravo trdi“.

Nastop novega leta pa je oni čas, ko vsak človek, ki ni celó lahkomišljen, misli na to, kaj neki mu bode prineslo mlado leto, — ali mu bode srečno ali ne.

Se vé da letina je v rokah Onega nad nami, ki — kakor naš pesnik pravi — „veliko pratiko piše“. Res je tudi to, da vsaka letina bila bi bolja, ako bi gospodarju ostalo več od tega, kar si pridela in bi davkarske bukve ne bila slana, ki gospodarju veliko pridelka vzame. Al vse to ni odvisno od naše volje.

Treba tedaj, da vsaj s tem gospodarimo dobro, kar je v naših rokah — in da najpred odstranimo vse to, kar je napačno v našem gospodarstvu in da nadomestimo kaj boljega: z eno besedo rečeno, da napredujemo.

Po vsem tem pregledimo tedaj pregreške kmetijstva, in sklep naj bode: trdna volja, da jih odstranimo kolikor mogoče.

1. En pregrešek je ta, da na polji svojem premalo pridelujemo klaje (krme) za živino. Žitu prepuščamo preveč polja. Žita dobivamo po ceni iz tujih dežel, kar se po železnicah prevažva križem po svetu. Sená in otave nam nihče ne pripelje na sejm. In vendar je živinoreja poglavitni dohodek naših dežel. In koliko je še ledíne, koliko gmajn, kjer ne kosimo mrve in otave, in kjer živina le strada, če jo pošiljamo past se!

2. Krompirja še zmirom ne sadimo tako, kakor nas Güllich učí, kakor so ga „Novice“ že večkrat saditi učile.

3. Pese, bodi si za krmo živinsko bodi si sladkorno, sejemo še vse premalo, in jej tudi premalo gnojimo.

4. Zelju se prezgodaj in preveč obira perje, in nismo zadovoljni s tem, da bi se mu obralo le velo perje.

5. Kedar sejemo deteljo, smo preskopi s semenom.

6. Deteljo za klajo puščamo predolgo na njivi, da je prestara.

7. Svojega poljá ne umemo prav razvrstiti, kaj bodemo tù, kaj tam, kaj zdaj, kaj pozneje sejali ali sadili — v pravem vrstenji sadežev smo še preveč mojstri-skaze.

8. Naša gnojišča so večidel taka, da se jih Bog usmili; gnojnica se odteka, dež jih spira, solnce prepeka: vse, kar prav za prav dela tečni gnoj, gré rakom žvižgat — in vendar je gnojna jama gospodarju zlata jama!

9. Preveč živine v primeri za malo klaje; tako ima gospodar repov veliko v hlevu, pa suhih in medlih.

10. Prvo mleko se ne dá teletom sesati, češ, da ni dobro za-nje, in namesti da bi se teleta za rejo pustila dolgo časa sesati, odstavijo se prezgodaj.

11. Komaj je telica leto stara, že jo ženó k juncu, in tako iz premlade živine dobimo kmalo stare pokveke.

12. Pripušča se pa vse križem: veliko in malo, belo in rdeče.

13. Ker se premalo klaje na polji prideluje, se živini poklada slama; ker pa slame ni za steljo, se iz gozdov (borštov) pograbi do čistega vse listje, in nasledek tega je, da ubogemu drevju v gozdih ne dohaja od nobene strani gnojá. Za les nas je sploh premalo skrb.

14. Senožeti se hudo zanemarjajo; od močirnih se ne odpeljuje voda, presuhe se ne močijo, čeravno bi se to ali uno lahko godilo. Veči del se škrjancem prepustí, da gnojijo senožeti.

15. Plug in brana sta pri nas še večidel zmirom po starem kopitu. To je škoda velika, da se kmetu delo ne zlajša in da ne more na njivi svojega dela bolje opravljati.

16. Orje se večidel preplitvo; gospodar se bojí, da ne bi z globočejšim oranjem vrgel mrtve zemlje na kviško, pa ne pomisli, da zrak in dež oživljata mrtvico.

17. Pri izbiranji žita za seme smo prenemarni.

18. Gospodarji se preradi držijo kónj za svoje gospodarstvo tudi tam, kjer bi se dal konj prav dobro nadomestiti z volom.

19. Čbelorejci še ne vedó, da pametno narejen panj polajšuje čbelam delo in jih varuje bolezni in pogina.

20. Za pota po vaséh in polji nam je premalo mar; debelega kamenja se pomeče na kolovóz, da živína težko vleče in se kola kvarijo.

21. Malo gospodarjev ima še gospodarstvene bukve, to je, oni si ne kupijo papirja, ki bi ga zašili v bukve, da bi va-nje zapisovali, koliko jih to ali

uno stane, kolikšni so stroški za to ali uno delo, da bi potem prerajtati zamogli, ali prodajo ta ali uni pridelek z dobičkom ali v zgubo. Dokler gospodar o svojem gospodarstvu skozi celo leto nima zapiskov, podoben je slepemu, ki sicer okoli tava, pa vendar ne vé, kje prav da je.

Gospodarska skušnja.

Da sadna drevesa ne pozebejo.

Pogostoma se slišijo tožbe gospodarjev, da so jim pozebla mlada drevesa, a vendar jim, kedar jih presajajo iz drevesnic, ni za to mar, da bi jim kole prav postavili.

Postavljajo jih na severno ali severno-izhodno stran, češ, da jih tako postavljeni kol zmrzline varuje; — al to je pomota. Ako gospodar hoče mlada drevesa obvarovati pozebline, naj kol na južno ali južno-zahodno stran drevesa postavi, da — ako je kol 3 do 4 palce debel — solnce meseca prosenca ali svečana mladih drevesec od ene do treh popoldne od vrha doli ne more obsejati.

Ker so prva leta mlada drevesa najbolj občutljiva, jih tako postavljen kol že varuje, da ne pozebejo. Tudi to pomaga, ako drevesa od božiča do sušca na solnčni strani v slamo zavežeš.

Slovensko slovstvo.

* *Jezičnik ali Metelko v slovenskem slovstvu.* Spisal profesor J. Marn.

Ta snopič, ki nam pred očí stavi delovanje našega mnogozasluženega slovničarja Metelko-ta, je 9. knjižica „Jezičnika“, ki ga je spisal marljivi naš profesor Marn. Metelkovo življenje in posebno delovanje njegovo na slovenskem slovstvenem polji je v zgodovini slovenskega slovstva tako znamenito, da si je gorko hvalo zaslužil gosp. profesor Marn, da je to potem, ko je bilo natisnjeno ali še le bode v „Učit. Tovaršu“, v posebni knjižici na svetlo dal, ki se dobiva pri njem po 50 krajc. Porok smo vsacemu slovenskemu pisatelju, da bode radosten prebiral obilni materijal, ki je nakupičen v tej knjižici.

* Lepi „Vertec“ — časopis s podobami za slovensko mladost — ki ga vreduje naš vrli učitelj Ivan Tomšič, stopil je ravnokar v 2. leto. Tvarina 1. tečaja, po obsegu in jeziku vsa primerna naši mladini, daje „Vertec-u“ najboljše potno pismo za 2. tečaj, in 1. letošnji list kaže nam sopet, da je vreden, da vsak seže po njem, kdor v svoji družini ima kakega dečka ali deklico, ki že brati zna. Gospá Lujiza Pesjakova, ktero rukamo in cukamo vsi časnikarji z nadležno besedo: „daj, daj tudi meni kaj“, je sopet prvemu listu darovala mično pravljico, kakoršno takó v nježno-otročjem duhu pisati more le mati, ki pozna otroška srca in otroški um. Poleg mnoge druge podučne tvarine v prosti in vezani besedi obravnava prvi ta list s podobami razjasnjene natoroznanske stvari in pa mnogo kratkočasnega berila. Toplo tedaj priporočamo „Vertec“ vsem ljubiteljem slov. mladine, ki tudi ličen v svoji vnanji podobi za celo leto veljá le 2 gold. 40 kr., po pošti 2 gold. 60 kr., za pol leta pa polovico tega.

* *Andreja Vavken-a novi cerkveni napevi.* — Akoravno smo že večkrat in ne ravno na veselje naše čuli, da se skladateljem slovenskih napevov kaj slabo splačuje njihov trud in da je malo da ne, izdavanje tacih del celó skoraj z materijalnimi žrtvami sklenjeno, moramo toraj toliko bolj s pohvalo omeniti in pozdraviti najnovejše muzikalne izdelke mnogozasluženega narodnega učenika in župana g. And. Vavken-a v Cerkljah na Gorenskem, ki je k svojemu že pred nekoliko leti izdanemu I. zvezku cerkvenih in zabavnih napevov izdal zdaj zopet čvetero sešitkov edino cerkvenih. Narodni duh pobožnega Slovenca veje iz teh pesem in stavljeni so napevi v muziko tako lahko, da jih rabiti more vsaki tudi manj izurjeni organist; združil je g. Vavken prijetnost in lahkoto v eno. — Al tudi zunanja oblika vseh sešitkov je jako lična. — Na prodaj se dobijo te pesmi pri g. Giontini-u; cena vsacemu sešitku je 30 krajc.

* *Opis svetá in posebno naše zemlje.* — O tej knjižici nam gosp. J. Godina-Verdelski piše iz Trsta (kjer stanuje v g. Svétinovi hiši št. 28 „via Farnedo“) to-le: „Razodelo je že pred nekimi tedni več tukajšnih kmetov svojo željo, da bi radi imeli kako knjižico, ki bi obsegla kratek, pa prav razumljiv poduk o marsikterih bolj važnih rečeh zadevajočih vesoljni svét, in pa posebno našo zemljo. Opomnili so sicer ob enem pri tem, da bi takošna knjižica bila jako dobra in potrebna tudi za njih otroke. Moral sem jim obljubiti, da se bom jaz spisovanja te knjižice lotil, kar jih je jako veselilo. Spisal sem bil sicer že pred nekimi leti nekaj zastran tega za „društvo sv. Mohora“ pod naslovom: „Kratek razgled sveta, in posebno naše zemlje“; a to se mi zdaj dozdeva premalo, in potrebuje primerne razširjatve, in tudi boljega pojasnila. Tej knjižici bo priložena podoba zemlje, že zdaj napravljena, da bo poduk čedalje bolj lahek in bolj vspešen. — Upam, da bodo tudi gg. učitelji našega naroda po njej radi segli; saj posebno njim se podaja večkrat prilika, da jo pri svojem važnem opravilu porabijo na korist učencem. Cena bo znesla samo pet in dvajset soldov. Naročbe naj se mi dajo na znanje do konca meseca svečana s „korespondenz-kartami“ ali pa tudi že zdaj navadnimi nakazovavnimi pismi, če se pošlje, se vé, ob enem naročnina. — Omenjam sicer pri tej priliki še to, da bo moja knjiga: „Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice“, ktere je izšlo dozdaj že 21 snopičev ali 344 straní, bo izhajala še do konca meseca septembra 1872. leta; je tedaj še devet snopičev, za ktere znese naročnina šestdeset soldov. Vsa knjiga bo obsegla po tem takem 490 straní. — Naj objavijo te moje vrstice tudi gg. vredovalci drugih slovenskih časnikov, vsaj na kratko; zato jih lepo prosim“.

Národno-obrtnijske razprave.

Dopisniku „od Save“ v „Slov. Nar.“ o Matici in narodni tiskarnici.

„Odlični dopisnik od Save“, gotovo akcijonar tako imenovane „narodne tiskarnice“, si je v 150. listu „Slov. Nar.“ Matico, njeno delovanje in pa dr. Costo, predsednika njenega, izbral, da — ker po njegovih mislih vse to ni nič vredno — svetu pokaže, da brez „narodne tiskarnice“ ni spasa za „vspešno slovstveno delovanje“. — Pri luči ogledano in po domače rečeno je nameravana Matična tiskarnica Mariborski tiskarnici na poti. Hinc illae lacrimae!

Dopisnik „od Save“ se najpred huduje, da predsednik Matičin ni sklical poleti občnega zbora. Predsednik pa ni zanemaril dolžnosti, opravičiti to zakasnenje; razlogi so razloženi v poročilu o XXII. odborovi skupščini („Novice“ str. 306).

„Nam se dozdeva — pravi dopisnik „od Save“ — da to dela predsednik nalašč, da pri shodu nima druzih udov, nego samo svoje zveste ortake, kteri glasujejo kakor je že prvlje sklenola ona svojat, ki kakor more

zadušuje vspešno delavnost Matičino". Tako piše dopisnik, ki ga vredništvo imenuje „odličnega" narodnjaka!! Pač ne vemo, kdo je s temi besedami bolj žaljen: ali predsednik ali pa Matičarji, na občnem zboru zbrani?

„Pri letošnjem občnem zboru hoče predsednik predlagati, naj si Matica omisli lastno tiskarnico". — Kako na tanko dopisnik preiskuje srca in obistje in pozná najtajniše misli predsednikove, živa priča je navedeno očitanje. Tega mu ne moremo bolje dokazati, nego s tem, da mu v spomin pokličemo vse dosedanje obravnave o Matični tiskarnici, ktero je, ako se ne motimo, nek štajarsk odbornik prvi že pred nekimi leti priporočal Matici. Vse, kar se je obravnavalo o tiskarnici, bilo je očitno in oznanjeno v poročilih o odborovih skupščinah. Skrivaj se nič ni ravnalo. Dotična poročila se glasé tako-le:

Bilo je pri XX. odborovi skupščini, da je predsednik dr. E. H. Costa nasvetoval to-le: „Naj sl. odbor vloží prošnjo za privoljenje lastne tiskarnice". Odbor soglasno pritrdi predlogu. (Glej „Novice" l. l. str. 60.) Sl. c. k. deželna vlada je z odpisom od 26. marcija 1871., l. št. 2071, Matici dala prošeno privoljenje lastne tiskarnice (glej „Novice" l. l. str. 181). — Gosp. dr. Costa naznani odboru, da bi g. Blaznik rad prodal svojo tiskarnico z vsem blagom, z vsemi svojimi založniškimi pravicami in s hišo vred, in predloží odboru v pretres tri vprašanja: a) ali je ali ne sedaj ugodni trenutek, da se Matica poprime svoje pravice; b) ali se Matica z Blaznikom spustí v dogovor, in c) ali si napravi novo tiskarnico? Da se ta važna stvar resno prevdari, obveljá nasvet: naj se po listkih voli odsek treh odbornikov, ki do prihodnje odborove seje pretrese vsa tri vprašanja in temeljito poroča odboru. V ta odsek so bili izvoljeni gg. dr. Razlag, Iv. Vilhar in A. Lésar. (Glej „Novice" l. l. str. 198.) V imenu odseka za osnovo lastne tiskarnice A. Lésar bere poročilo, ki se je končalo s sledečim nasvetom: „Naj sl. odbor izmed sebe izvoli odsek treh udov, kteri si smé privzeti izvedencev, da po omenjenih načelih izdela popolen načrt o osnovi nove tiskarnice v Matičini hiši in vsled tega njene prenaredbe ter o njem poroča prihodnji odborovi skupščini. (Odbor brez vsega besedovanja sprejme ta nasvet ter v nasvetovani odsek izvoli dr. Razlaga, Lésarja in Iv. Vilharja. — Glej „Novice" l. l. str. 289.) Dalj časa potem gosp. dr. Razlag v imenu odseka za Matičino tiskarnico poroča, da se odsek še ni odločil za noben nasvèt, ampak da je našel neke formalne pomislike, ki morajo rešeni biti, predno mu je moč staviti svoje nasvete. Dr. Razlag našteva te pomislike ter pravi, da jih v imenu odsekovem danes objavlja, ne da bi o njih že danes (*2. nov. 1871. l.*) sklepal odbor, ampak samo iz tega namena, da odborniki premišljujejo omenjene pomislike, ki se jim na razpravo predložé v kteri prihodnji skupščini. (Glej „Novice" str. 388.)

Sedaj naj sodi svet o dr. Costovih mislih in pa natolcevanji dopisnika „od Save"!

„Že več glasov — nadaljuje dopisnik „od Save" — je v tem časniku („Slov. Narodu") se izjavilo v tem smislu, da ta misel je nepraktična, da požre dosti kapitala, kteri je namenjen slovstvenemu delovanju, ne pa spekulaciji in da je tudi proti pravilom".

Glasovi, ki so se javili v tem časniku („Slov. Narodu"), so menda vreli iz same sebičnosti, češ, da bi Matična tiskarnica utegnila na poti biti akcijonarjem in škodovati snovani akcijski tiskarnici.

Toda vprašamo Vas, kdo dela konkurencijo? Ali ne tisti, ki pozneje prične obrtstvo? in tiskarnica je obrtstvo in nič druzega. Kje še je tako zvana „narodna tiskarnica" bila, ko je misel za Matičino tiskarnico že bila spočeta in Matici že dano bilo privoljenje?

Če je misel, da si Matica osnuje lastno tiskarnico, nepraktična, potem moramo res pritrditi, da je „junakov" treba, da se akcijska tiskarnica spravi na noge — kakor dopisnik „od Save" piše.

„Matična tiskarnica bi požrla dosti kapitala, kateri je namenjen slovstvenemu delovanju ne pa spekulaciji" — pravi dopisnik. Mi pa vprašamo: ali bode delničarjem narodne tiskarnice treba manj denarja? Ali je dopisnik pozabil to, kar je v začetku svojega dopisa rekel pisaje: „da je tiskarnica najbolja pomočnica k vspešnemu slovstvenemu delovanju? Ima li tiskarnica tako srečen in močen vpliv na slovstveno delovanje le v rokah akcijskega društva, v rokah Matičnih pa bi ga zavirala? — Matica pa spekulacija? — to vsaj ne gré! Ali se le akcijskemu društvu spodobi spekulacija, ki donaša dobre obresti od vloženega kapitala? Ali ste pozabili to, da so se delničarji tudi s tem vabili, da mariborska tiskarnica donaša čistih 10 odstotkov? Ali bi za Matico toraj bilo nepraktično in morda celó nečastno, da bi namesti 4, 5 ali 6 dobivala po več odstotkov od svojega kapitala? Da Matica nalaga svoj kapital v hranilnici in v obligacijah, ali to ni tudi nekaka spekulacija? Ali je družba sv. Mohorja delala nespodobno, nepraktično, da si je osnovala lastno tiskarnico? Kako da tega njej še nikdo ni očital? Pa se vé da, kar je drugje in za druge praktično in koristno, to je v Ljubljani nepraktično in škodljivo! Gospod „od Save"! kako se vjemate v svoje lastne zanjke! „Ich kenne Dir Spiegelberg"!

Matična tiskarnica je zoper njena pravila, se trdi dalje. — To še ni po vse dognano. Čudno se nam pa zdí, da tisti gospod, ki je v Matičnem odboru glasoval za to, da si Matica skrbí za privoljenje lastne tiskarnice, kmalu po dobljenem privoljenji najde pomislek, češ, da je zoper pravila! Pa če se tudi res dokaže, da bi to bilo zoper sedanja pravila Matična, vsaj se pravila dadó Matici na korist spremeniti. Prémembo pravil sam dopisnik malo pozneje nasvetuje.

„A bojimo se, da, ako zunanjih udov ne pride obilo, da bodo ljubljanski udje in nekoliko odvisencev sklep napravili, kateri bode nova zapreka literarnemu delovanju Matičinemu. Zato zunanje ude Matice že sedaj opomnimo, naj se udeležé občnega letošnjega zbora, posebno pa vsi udje akcijskega društva, da kje ne obveljá sklep, v svojih posledicah zeló škodljiv". — Komu — vprašamo — škodljiv? Ali Matici, ki bi jej dohajal veči dobiček od kapitala, ali akcijskemu društvu, ki bi imelo konkurencijo?

„Matica ima že v hiši svoji precej mrtvega kapitala". — Gosp. dopisnik! ta laž je pa vendar prenesramna. Ali nimate v rokah Matičnega računa in proračuna? Pogledite va-nja in prepričajte se, da hiša donaša 450 gold. čistih dohodkov, toraj skoro popolnih 5% od kupila. Je li to mrtev kapital?

„Ako sedaj še od Blaznika, kakor se pravi (*berite vendar poročila o odborovih skupščinah*), kupi vse že zglodane in po stari sistemi napravljene črke, vrže se okoli 25.000 gold. v blato". — Akcijonarji akcijskega društva, zapomnite si dobro, da svoje novce vložite v blato! Se ve da Vam poreče dopisnik, da njegov izrek veljá le Blaznikovi tiskarnici, da je le temu krog in krog slavnoznanemu tiskarju hotel dati brco. Je li to pošteno? Kdor hoče sam sebe povzdigniti, naj se povzdiguje, kakor mu drago, — al druge tlačiti v blato, to bi se imelo prepustiti Tag-Blatnikom. — Toda s tem še nismo pri kraji. Povejte nam, g. dopisnik, le eno tiskarnico, ki ličnejše tiskanino daje med svet, kakor Blaznikova. Pokažite

nam iz Vaše po novi sistemi osnovane tiskarnice izšedše tiskarno delo, ki bode Blaznikovi tiskarnici na sramoto. Blaznikova tiskarnica se ne straši niti Vaše niti ktere druge. Dokazov ima na stotine. — In kako to, da tako imenovana „narodna tiskarnica“ tudi mešetari za Blaznikovo z „zglodanimi črkami“?

„Dobro bi bilo — trdi dopisnik „od Save“ — da bi se pri občnem zboru marsikteri paragraf pravil spremenil in se tako svojatenju ali klikovanju v okom prišlo“. — Puščico, ki ste jo tù izpustili na druge, zadeva prav le Vas in Vaše. Do lani nismo v Ljubljani poznali nobene „klike“, na Kranjskem vladala je sloga in v lepi slogi delalo se je marljivo na mnogovrstnem polji in marsikaj dovršilo srečno v gospodarskem, slovstvenem in političnem obziru.

„Tudi treba bi bilo predsedništvo v roke odločnega moža spraviti“. — Imenujte ga kar naravnost, da vsi poznamo tega moža, ki je tako odločnega, stanovitnega značaja; vsaj ga morate že „in petto“ imeti; gotovo ne more drug biti nego kak akcijonar „narodne“ tiskarnice.

Toliko za danes. O Vašem „napredku v političnem in duševnem življenji“ se nam morebiti drugi pot ponudi prilika prašati najpred za jasno definicijo: ali je Vam napredek to, kar je današnji „liberalizem“, za kterega od zora do mraka propagando delajo obé judovski „Presse“ in vsi „Tagblatti“? Najpred tedaj dajte nam definicijo natančno, da vemo, za kaj da gré. Splošne fraze le zmešnjavo delajo in ne razjasnujejo. Dandanes pa je jasnosti treba, da drug druzega poznamo.

Ozir po svetu.

K evropejski statistiki.

Evropa ima danes v 18 samostalnih državah 300 milijonov in 900.000 duš.

Velike države, to je take države, ktere štejejo nad 25 milijonov duš, so Rusija z 71 milijoni, Nemčija z 40 milijoni, Francoska z 36½, Avstrija z 36, Velika Britanija z 32, in Italija (Laška) z 26½ milijona. Skupaj tedaj štejejo te velike države 242 milijonov duš ali 8 desetín skupnega evropejskega ljudstva.

Še pred 100 leti, predno se je Poljska razdelila, je vsaka teh velikih držav imela po priliki samo polovico sedanjega skupnega števila duš. Evropa je takrat imela 160 milijonov prebivalcev, in od teh je prišlo na Rusijo 18 milijonov, na Avstrijo 17, na Prusijo 6, na Angležko 12, na Francosko 26, skupaj okoli 80 milijonov.

Po veri je v Evropi 148 milijonov prebivalcev katoliške vere, in to: na Francoskem 35½, v Avstriji 28, v Italiji 26, na Španskem 16, v Nemčiji 14 milijonov. — Kristijanov iztočne vere je 70 milijonov, in sicer: v Rusiji 54 milijonov, v Turčiji 5, v Rumuniji 4, v Avstriji 3. Protestantov je v Evropi 71 milijonov, in to: v Nemčiji 25 milijonov, na Angleškem 24, na Švedskem in Norveškem 5½, v Rusiji 4, v Avstriji 3½ milijona. — Judov šteje Evropa 4 milijone in 800.000, in to v Rusiji 1 milijon in 700.000, v Avstriji 822.000, na Ogerskem 1 milijon in 300.000, na Nemškem 500.000, — se ve, da jih je v Galiciji tudi veliko in tudi drugod več ali manj.

Dopisi.

Čubar na Hrvaškem. — 4. dne decembra je imela tukajšna čitalnica svojo glavno letno skupščino. Naj dragim Slovencem malo črtic pišem o tem našem narodnem društvu, ki se je osnovalo meseca sušca 1870. leta pod vodstvom obče štovanega Ferkota Šlajmer-a, bivšega žup. kat. sodca v Čubru i šteje do sedaj že 16 domačih i 33 vnanjih članov. V tem kratkem času prisvojilo si je društvo veliko lepih reči, med temi krasne slike presvitlega cesarja i cesarice, slike pokrovitelja čitalničnega plem. g. Ghyzcy-a, kr. komornika ogerskega, ktero nam je on sam podaril, dva lepa zemljovida, glasovir i več druzih stvari. Tudi je naročilo društvo krasno narodno zastavo, sliko našega ljubljenca prevzv. biškupa Strosmajer-a, izdelano po umetniku g. Mücken-u, vse potrebne poslovne knjige i pozive, kterih vsaki dan pričakujemo. Pri vsem tem je čitalnica vzdržavala do 18 večidel narodnih časopisov. Zaključila je skupčina i v svoj proračun za leto 1872. stavila 20 raznih časnikov, krasno sliko junaka Jelačiča bana i več druzih vrlih sinov naše domovine; dalje se je zaključilo, da se čitalnica vpiše kot član v društvo sv. Jerolima. Med družniki se je tudi želja obudila do svojega lastnega glasbenega zavoda, in pričakovati smemo, da se tudi to s pomočjo vrlih naših sinov, kterim je izobraženje naroda prva skrb, zgodilo bode. Okraj čubarski oponašati se toraj sme, akoravno jedan najsiromašnejših okrajev, s svojo blagonosno napravo, ktera seje seme omike med okrajčane svoje, da bi, kakor skala stali sovražniku svojemu v bran, kteri neprenehoma žile napenja, da bi pomadjaril Hrvaško i nam naš mili domači jezik spodrinil i dom zatrl.

J. Zanoškar.

Iz Istre 30. dec. U. G. (*Spomena na sabor.*) Za poljodelsku školu su naši vazda složni zastupnici na Porečkom saboru odluku sobom u sjednicu (VI. 30. sept.) donesli, govoreć, da sva provincija želi ovu povse koristnu školu. Po ovoj odluci bi se potrošilo za zemljište, za sgrade, gdje bi učitelji i 20 učenikah bivali, 300.000 for. U toj školi bi se učilo: naravoslovje (fizika) sa zrakoslovjem (meteorologija) s naukom o podnebju (klimatologija), temeljni nauk o giboslovju (mehanika), životinarstvo (zoologija), biljoslovje (botanika), lučba (kemija) u odnašaju poljodelstva, rudoslovje i zemljoslovje (geognozija), oloslovje (matematika), nješto o zemljomjerstvu (geometrija), risanje, obćena pravila pripravljanja zemlje i zanatoslovje (tehnologija) — razumi se samo po sebi, da ovim teoretičnim naukom dodati će se sve dotične praktične grane. Da bude čisto talijanska, takodjer razumi se. Zaludo je g. Marot opazio, da se ova skupociena škola sada nemore uvesti, jer u Istri je ubožtvo veliko, svakoletnja suša i prevelika plačila osiromašila su njekada bogatu Istru. Videč, da je sve odlučeno za istu školu, govorio je, da, ako se oće osnovati poljodelska škola, ima se obzir imati i na Slavjane, kojih živi u Istri 175.000; a taljanah 80—86.000. Radi ove razmere morale bi se osnovati dve slavjanske škole, a jedna taljanska. On dalje kaže, da ne more razumiti, da je saborska gospoda tako nemarna prama Slavjanu, da se u vis. saboru o njem ni ne govori, kao da ne bi ga bilo, — premda netrebi nego malo korakah iz Poreča stupiti, i umah na Slavjana naletiš. Ovom žalibože još spećem narodic bi sabor izvolio priškočiti i njegove narodne škole pospiešiti, koje su (po novih zakonih) malo da ne sve prestale, osobito što su se popovi od njih odstranili, tako, da je na tisuće djece sada brez nauka. Ovim školam triebi na pomoć priteći. Tako je govorio poslanec Marot. Sve zaludo! Taljani su ga oholimi govori porušili, ter si na veću slavu Italije školu osnovali; a jedan mu je drzovito kazao: „Ako Slavjan spi, što vidimo svaki dan, nu što mu možemo mi učiniti? Jeli možda naša dužnost, da ga probudimo, i u red metnemo? (jako krep-

kim glasom). Mi ćemo biti srećni onaj dan, kad on probudjen nam će ruku stisnuti; kad on probudjen s nami korakati će k napredku onih obrtih, koje same mogu biti blagonosne za našu krajinu u Sbisá.“ (Živa pohvala zastupstva i slušateljah). Da sam ja miesto g. blagodušnoga Marota, još jačjem glasom nego protivnik mu, bi zavapio: Baš saborska dužnost je, da Slavjana budi i za njegov duševni i tielesni blagor skrbi! Uzeo bi klobuk i se za viek poslovio od krivičnih drugovah.

Vidite iz toga, kako saborski otci za nas skrbé; Seoske (ljudske) škole su skoro sve potaljančene; u uradih se piše malo manj sve taljanskim jezikom-puno urednikah ima, koji ni nerazume slavjanski; za; stavkah na porezu (davku) imamo blizo 800.000 for.! ali u prkos tomu nova skupa taljanska škola mora biti! i mi moramo biti zadovoljni, da pomoremo platiti! Šaljivi Jurina u našoj „Slogi“ bi rekao, da „pomoremo kozu krmiti“.

„Nevolja velika! i mislite, da nam bude kada bolje? Nikada, jerbo ako bi se i narod probudio, ne mogao bi po sadašnjih razmerah s 3 biškupi (koji pak običajno ne dojdu u liberalni sabor) nikad više 12 svojih zastupnikah u sabor spraviti. Zato čuje se, da će severni dio Istre za sadruženje s Kranjskom pobrinuti se; a Vi kranjska braćo, radite za nas, da se jednom vidimo u saboru u beloj Ljubljani!

Istrski federalisti premda sieme njekadašnjih nešunovcah polaziti će rajhsrat. Ovdje se jadri s vietrom.

Trst 31. jan. — Beseda Rojanske čitalnice 26. decembra je bila zopet jako zanimiva. Vrli predsednik g. Žvanut je odprl besedo s tehtno deklamovano pesmijo Stritarjevo „Mojemu narodu“. V igri „To sem bil jaz“, je zopet kazal dramatični odsek, da je kos svojemu poslu. Igralci so igrali tako izvrstno, da moramo iskati tacih; pa tudi gospodičini Kendavi ste svoji roli tako lepo izvršili, in gospá Dolinarjeva je kot „stara Barbara“ gromovito pohvalo žela. Gosp. Remec, danes prvikrat na odru, je „Markota“ tako izurjeno igral, da se je bilo čuditi. — Na starega leta večer je bila živahna tombola in veseli smo dognali poslednji večer mršavega političnega leta.

Lontrščan.

Celovec. — Odbor društva „slovanske čitalnice“ vse tukajšnje čast. gg. rodoljube uljudno vabi k pristopu in ob enem k občnemu zboru, ki bode 7. januarija 1872. l. ob 5. uri zvečer v svoji sobi v g. Rosbaherjevi hiši. Na dnevnem redu bode: 1. Sporočilo starega odbora. 2. Prememba društvenih pravil. 3. Volitev novega odbora. 4. Nasveti posamesnih udov.

Odbor.

Vransko. (*Narodna naša čitalnica*) ima 7. januarija 1872. leta občni zbor s sledečim programom: 1. govor, 2. poročilo tajnikovo, 3. račun za tretje čitalnično leto, 4. plačevanje letnine za 1872. leto, 5. volitev odbora in predsednika, 6. nasveti posamesnih udov. Začetek ob 5. uri zvečer. Vsi čitalničarji se uljudno vabijo, naj se obilo vdeležijo tega zbora. Odbor.

Iz Dolenskega 28. dec. (Marsikdo si bo mislil, da iz Turškega.) Občino imamo, ki šteje 7800 duš. Ona ima voliti 15 volilnih mož (tako so pravili), ki pošteni volijo deželnega poslanca. Teh 15 volilnih mož so naši paše (menda res turški?) dekretirali. — Mar ni bilo nobene žive duše volit? Izmed 7800 duš ima menda vendar kdo pravico, in je vendar kdo prišel volit! Tako se bo marsikdo čudil. — Ta reč naj se tako-le pojasni, da svet zvé, kakove ljubeznjive očete mi Slovenci imamo, ki niso vredni takih služeb. Naš paša, mislil sem reči, glavar je pl. Fladung. Naš čudnoznani župan, ki pravi, da vse nadloge domače dežele pozná, da je dober Slovenec, in Bog zná, kaj še vse, je — zagrizen nemškutar. Ta dva sta posebni baklji, ki razsvitljujete naš narod, skrbita za to, da velika županija je dobro omračena in da svet za volitve komaj zvé. Lansko leto volitve niso bile nikjer oklicane v celi občini ne, da ni nihče vedel, kedaj da so bile. Letos so bile oklicane; al kedaj? — zvečer pred volitvijo. In kako? Gospod „rihtni“ je klical: „Juter so tiste volitve, če če kdo voliti!“ Kdo sme voliti? za kaj da gré? — tega kmetu ni treba vedeti! Da le davke plačuje in v „gmanjsko kaso“ svoj znesek odrajtuje, za vse drugo naj se ne briga kmet! Pri vsem tem je prišlo drugi dan precej mož od blizo in celó dve uri daleč. Ko pa ti pridejo v občinsko kancelijo, jih vpraša gospod glavar: „Kaj ste prišli? Kaj bi radi? Kdo vas je klical?“ In drug gospod vsacega posebej pokuka skozi na vrvici privezano šipico. En mož je rekel, da so prišli volit. „Kdo pa ste? imate li pravico voliti? Koliko davkov plačujete?“ Ali tega g. glavar nič ne vé? Čemu so neki zapisniki? Gospod „rihtni“ ni nič povedal, koliko davkov kdo plačevati mora, da ima pravico voliti. In marsikter gospodar tudi res ne vé, koliko na vse bukvice plačuje. Vendar možje povedó, da plačujejo eden 22 gld., drugi še čez 30 gold. itd. Gospod muštafa premetuje dolgo neke spise, žlobodraje po nemški z županom, in poslednjič pravi: „Vi nimate pravice voliti; ste že opravili; znate iti.“ — Vi gospodje lučnjaki, zakaj ne poučite ljudí? vsaj pravite, da jih toliko ljubite, da se vam smilijo, ako so tako bedasti, da k takim volitvam hodijo; zakaj jim ne razložite pravega namena volitev? Zakaj volitve vsaj eno nedeljo pred ne naznanite, kar bi se bilo lahko zgodilo? zakaj je bila volitev tak dan, da noben „mračnjak“ ni mogel priti zraven? — Da so kmetje — pošteni možje — dolgo pot, pa vsi zdraženi šli domu, kdo je tega kriv? Kaj se ne pravi to, ljudí dražiti? Mar mislite, da ima kmet čas postopati kakor lenuh? Ali, da mu kdo pot plačuje, kakor vam diete? Prav bati se je, da s tako turško pravico zdražite pohlevnega kmeta, da bo zrojil. — In 15 volilnih mož je volilo 7 volilcev, to je, 7 takih mož, ki so bili po volji gospodu glavarju in gospodu županu.

K novomeškim volitvam naj še to pristavim: Pravil mi je star pošten mož, ki je tisti dan imel opraviti nekaj pri davkariji, nekaj pri drugi gosposki, kako so bili še posebno takrat ti gospodje hudi, ter so se med seboj grdo gledali in po kancelijah prepirali; se ve, da tudi po nemški, da mož ni znal, kaj so imeli. Vendar se mu je zdelo, da so mlajši in niži gospodje grdo pogledovali više uradnike; mož pa je sodil, da jih viši nekam silijo, kamor niží niso radi šli. Tudi je slišal, da so neko grčo preklinjevali. Kmet pa dobro vé, kakova trda je grča, ki jo včasih z jezo prekolje. Al ne veste, gospodje! da pravica volitve je svobodna pravica? Ali je mar to prosta volitev, da se more vršiti po viši komandi ali da po višem povelji pride sprednik kancelije in kakor vojaški poveljnik zapové vsem podložnim: „habt acht!“ in vsi prikimati morajo, — mnogi zoper svoje prepričanje? Al ni to kakor prostost na Turškem? — Novomeščani! bodite možaki čvrsti! Ne verjemite sleparijam, ki vam železnico na pobeljene kolce obešajo že več let. Slava pa še enkrat Metličanom in Črnomaljcem! Živili Beli Kranjci!

Iz Moravške doline 29. dec. (*Naredite nam poštene ceste!*) Cesta iz Moravč v Zagorje, iz Prevoj čez Moravče, Kandrše, Loke do zagorskega kolodvora je konkurenčna cesta, to je po poprejšnjem imenu kantonska ali okrajna cesta. Tako govorí zakon vojvodstva kranjsk. postav. VI. od 2. aprila 1866. leta. Cesta iz Prevoj čez Moravče do Kanderš se vzdržuje v stanu, kakor postave tirjajo, zakaj bi se pa naprej v kandrški občini ne? Kako strgani in nevarni

so mostovi! kako strgana je cesta in ozka, koliko težkih voz se more v taki veliki nevarnosti peljati, in nič se ne popravi! Cestni odbor ne storí nič, politiška gosposka pa menda spí ali nič ne vidi, akoravno ima pravico in dolžnost čuti nad tem, da se občne ceste vzdržujejo v stanu, kakor ga postave tirjajo, in da te ceste vsak brez zapreke rabiti more (§. 25. postav IX. od cest in potov 14. aprila 1864). Velika sila je, da bi se ta cesta, od vode raztrgana popravila. Sploh so litijske ceste grde. Prosimo pomoči, vsaj imamo pravico pomoči tirjati.

Iz Vipave 18. dec. *) — V „Slov. Nar.“ štev. 143. je od tukaj o veselici, ki jo je bil napravil vipavski „Sokol“ v spomin Preširnu, posebno zanimivvo bilo brati to-le: „da se je neka oseba na besedah: „Sem mislil študirat itd.“ tako spotikala, da je s tako oliko, kakoršno imajo prav stari korporali pri vojacih, pevce vstaviti hotela. Ko zavpije „holt“, češ, da je pesmica pohujšljiva, zagrmí občinstvo; pevci naprej! in toliko časa ponavlja, da je moral mož zapustiti dvorano“. — Ker je „Sokol“ si v čast štel, ta „škandal“ po „Nar.“ razglasiti, mislim, da mu mora vstreženo biti, ako se ta škandal bolj pojasni. Tisti „stari korporal“ sem bil jaz podpisani 30 let stari vipavski kaplan. Ako sem imel prav ali ne, naj sodi svet. S tem se odgovarja ob enem na moralično brco v „Soči“ in „Tagblatt-u“ na „Greuter II.“ — Vipavski Sokol se je rodil 1870. leta o času našega tabora, in pri prvi njegovi „besedi“ je sam vipavski gosp. dekan Jurij Grabrijan ustanovljenje te sokolovske družbe kakor lep zavod za omiko in olikovanje našega priprostega ljudstva, posebno pa odraščene mladine z vsem potisom pozdravljal in vipavska duhovščina, vabljena v to, je za razne potrebe ustanovljenja svoje doneske žrtovala. Da so se pa dramatične igre začeti mogle, bila je spet duhovščina, kajti čulo se je: „daj, povej, pomagaj, govori gosp. dekan“!! Sokol ni mogel od začetka koraka stopiti, da mu ne bi bila duhovščina pota kazala, kar mu ni bilo zameriti, niti se mu rado očita, kajti vsak začetek je težek. In zdaj, ko je, skoraj bi rekel, v duhovskem naročji nekaj izrastel, začel je duhovščino s „starimi korporali“ pitati, in jo iz svoje srede izploskavati. In zakaj? Ubogi Sokol je padel pod nadzorništvo ali prav za prav pod stisko nekega tukajšnjega paše, po čegar piščalki moralo bi vse plesati. Temu pa ni hotel po njegovem brizganji plesati več pevovodja, in ker „beseda“ se je hotela imeti, peti se je moralo, moral se je toraj pevovodja imeti, in dobil se je, kakor se je mogel ravno najti. Ta je storil, kar je znal. In privzel je tisto ponočnjaško: „Šopek narodnih pesem“, ktera se v krčmi med količkanj olikanimi zbog njene surovosti nerada sliši in ktero je skladatelj venca Josip Kocijančič za predstavo v kanalski čitalnici sam tako skrajšano tiskati dal, da je ovo izpustil, s čemur bi utegnil nazoče občinstvo razne vrste žaliti. — Na „besedo“ povabljena, da ljubega mirú ne kaliva, sva šla z gosp. dekanom, kajti nama še v sanjah ni bilo na misel prišlo, da nama mislijo „eno“ zagosti. Ko pevci na odru se oglasijo s pijansko: „Sem rajtal študirat', sem rajtal bit' far“, me nehoté silna nevolja prešine, da zakličem: „halt! pfui, pfui!“ Ko se za ta moj oglas nikdo ne zmeni, privrženci paše na njegov izgled plosk in krik: „Naprej, naprej!“ ob enem povzdignejo. Spoznavši, pri čem da sva, nama ni drugače kazalo, nego da mahoma zapustiva dvorano. Poslušalci, ki jih je bilo olikanega stanú in v večem številu iz priprostega ljudstva, so strmeli, ker večidel niso vedeli, za kaj da gré. Dopisnik „Nar.“, po čegar besedah je „vse občinstvo“ temu škandalu priploskavalo, se je varoval poročati, kakošnega mnenja je bilo to in tudi drugo občinstvo potem, ko je pozvedelo, za kaj je šlo, in ni naznanil splošne nevolje nad tem, do take omike dospelim društvom, kajti Vipavec je poštenjak, razume „maniro“ in ve, da to, kar pojó ponočnjaki, se ne spodobi na očitnemu odru društva. Prav žal mi je, da našega Sokola tako slabo tukaj častitati moram, kajti toliko poštenjakov je med njim, da se drznem naravnost reči, da velika večina družbenikov tega škandala ni zahtevala. Zato mu svetujem, naj se ne dá pod noge metati človeku, ki po tacem postopanji le dela na to, da bi pokopal Sokolovo društvo, kakor je pokopal čitalnico in starodavno našo vipavsko slogo podrl. Kdor pa misli, da surovi „Gassenhauerji“, ki se čujejo v knajpah, se spodobijo na javnem odru, naj se ne grozí, ako omikani ljudjé njega dejanje sodijo s „pfuj“. Pa tudi ni vse národno, kar je krožil kdaj kak nerodnež! Ivan Tomažić, duh. pom.

*) Zarad obilih dopisov o volitvah zakasnjeno. Vred.

Vipava 30. dec. — Včeraj okoli 8. ure zvečer ste iz neznanega vzroka na Lozicah (vas med Št. Vidom nad Vipavo in Razdrtem) pogoreli 2 hiši z enim hlevom vred. Sreča to, da je bilo tiho; še danes se kadí. Ljudjé so hitro privreli, da so obvarovali še večo nesrečo, ker je več hiš blizo skupaj. Ubogi pogorelci so usmiljenja vredni.

Iz Ljubljane. — Sopet je eno leto pri kraji. Žalostno se more imenovati po britkih skušnjah, ktere smo doživeli o državnih zadevah. Poravnava državna, sprava med narodi, srečno pričeta po ministru Hohenwartu in skoro že dognana, mahoma se je razdrla! Edino, kar iz naše dežele moramo zapisati v zlate bukve zgodovine naše, je sijajni izid volitev naših v deželni zbor, ki jih je ukazalo ministerstvo Auerspergovo. Narod naš, od 1867. leta že 4krat skušan v volitvah, je slavno prestal to skušnjo in ministerstvu je pokazal, da možje, ki si jih je že večkrat izvolil za svoje zastopnike, so možje njegovega zaupanja, s tem pa je nezaupnico dal ministerstvu sedanjemu. Volitve tedaj so lani edina svitla zvezda bile na temnem političnem obnebji. Nadjati se je bilo, da, če bode sreča mila državnopravni opoziciji v različnih deželah, mesec gruden pogrudi dunajski državni zbor, — al to se ni zgodilo. Siloviti pritisek vladni pri volitvah predrugačil je na Moravskem in v gornji Avstriji večino federalistično v deželnih zborih, in še tam, kjer je ta stranka v večini ostala, zgodilo se je, kar se nikakor ni pričakovalo: Tirolci, Vorarlberžani, Dalmatinci, Goričani, Istrijani in Tržačani šli so v državni zbor, in celó med veternjaki Poljaki je edini značajni federalist Smolka tretji dan prilezel v državni zbor. Le kranjskih Slovencev ni še tam. Ni sicer resnica, da bi se bili v Pragi lani zbrani federalisti zavezali v strogo skupno postopanje; al po vsem, kar se je tudi pozneje bralo v časnikih, pričakovati se je smelo solidarno postopanje o tem, da v državni zbor, kteremu „sprava narodov“ ni načelo, ne gredó poslanci federalistične stranke. Zdaj pa — razun pogumnih Čehov, ki od svojega zgodovinskega prava ne za črtico ne odstopijo, so spet vsi zunaj, razen naših 5 narodnih poslancev. Nemški grof Thurn je sicer zunaj; al ne besedice se o njem ne sliši, noben časnik ga ne imenuje, kakor da bi ga zunaj ne bilo. Našim narodnim poslancem so tedaj njih nekdanji federalistični tovarši napravili neko „Zwangslage“ in jih spravili v hudo politično stisko, da do njih resno vprašanje nastopi: kaj pa zdaj?

— (*Iz seje deželnega odbora 29. decembra.*) Po dopisu deželnega odbora Koroškega se je tudi v Celovcu zdaj oskrbništvo deželne bolnišnice ločilo od vodstva bolnišničnega. — Županijam Ribniške fare namreč: Ribnici, Danam, Jurjevicam, Sušji in soseski

Nemška vas se je dovolilo pobiranje po 25% priklade za šolsko zidanje na zemljiščine in hišne razredne davke za 1872. leto in v občini Poljanski po 84% priklade, za ktero bode pa treba še najvišega potrjenja. — Županiji Hrenoviški je deželni odbor dovolil 25% priklado na vžitnino za občinske potrebe leta 1872. — Deželni zbor kranjski je 30. septembra lanskega leta sklenil postavo, po kteri bi imele županije pravico braniti ženitev takovim ljudém, ki nimajo nič lastnega premoženja in tudi ne gotovega zaslužka. Ta postava pa še ni zadobila Najvišega potrjenja; zato tako dolgo, da predložena postava ni potrjena, deželni odbor, kakor bi rad, ne more zadostiti prošnji županije Hrenoviške. — Na vlogo več Vrhniških občanov je deželni zbor sklenil, da naj se voli za Vrhniško županijo nov občinski odbor, in sicer po 3 volilnih razredih, ker so sedanji odborniki vže celih 5 let zoper postavo v občinskem zastopu. — Ker je zadnji deželni zbor čez predlog deželnega odbora zarad oddaje služeb primarjev v deželni bolnišnici prestopil na dnevni red, je deželni odbor z večino glasov sklenil, da se dotični službi zdaj še ne oddadó in ta zadeva predloží prihodnjemu deželnemu zboru v principielno rešitev.

Z novim letom so pri deželnih uradih izpraznjene službe nastopili sledeči uradniki: Matevž Kreč je tajnik, Jožef Pfeifer koncipist in Ferd. Pfeifer 3. oficijal pri pomočni pisarni deželnega odbora; — v deželni bolnišnici je upravnik Andrej Kremžar, adjunkt Gabriel Urbas, oficijal pa Janez Flöre; — pri deželnem računovodstvu je 1. oficijal Viktor Hofman, 2. oficijal Anton Prelesnik, 3. oficijal Albin Peternel, 4. oficijal France Trtnik, ingrosist pa je Ferd. Omejec. — Jožef Podmilšak, Herman Toman in Ivan Selan, ki je tudi v stenografiji precej izurjen, so dobili prazni mesti praktikantov.

— (*Črtica iz poslednjega deželnega zbora.*) Poslanec Kromer, kteri se, kakor drugi njegovi tovarši, najraji sprehaja v osebnih napadih, je v poslednjem zboru očital dr. Costi, da je kot zastopnik deželni za pravdo o bolnišničnih stroških, ki jih ima ljubljansko mesto plačati, deželnemu zakladu zaračunil 708 gold. V tem znesku so zapopadena vsa pravdna pisma, stroški za prepise, obili koleki, potovanje na Dunaj, bivanje skozi 8 dni na Dunaji in ustmeni zagovor dežele pri konečni obravnavi v najviši državni sodniji. In dr. Costa je to pravdo na korist dežele dognal. Zakaj pa poslanec Kromer tega ni povedal, da je ljubljanski magistrat na Dunaji bivajočemu dr. pl. Wiedenfeldu samo za konečni zagovor (brez tožbinih pisem, brez kolekov, brez popotnine) plačal 500 gld.? Ali po takem taki napadi niso preočitna hudobija?!

— (*Iz deželnega šolskega sveta 28. dec.*) Gospod Matija Majar je ministerstvu nauka 4 svojih slovenskih knjig, ki jih je spisal pred več leti („Pravila“, „Spisovnik“ itd.) predložil s prošnjo, naj bi se vpeljale v šole. V soglasji z vprašanimi ravnatelji je deželni svèt izrekel, da te knjige so dobro blago za šolske knjigarne, al za učni nauk v šoli niso primerne. — Ponudba šolskega nadzornika gosp. A. Klodiča, da ga je volja spisati slovensko-grško slovnico, se je odobrila, ako pisatelj jo osnuje po Curtiusovi nemško-grški. — Naznanilo ljubljanskega magistrata, da zavoljo pomanjkanja denarja ne more zidati poslopja za ljudsko šolo, je rešil šolski svèt s tem, da se zaukaže magistratu, ki še nobenega šolskega poslopja nima, da letos mora zidati šolo po tistih pomočkih, kakor se šole zidajo drugej po deželi, kajti potreba je tem silniša, ker glavno mesto Ljubljana — v slab izgled kmečkim občinam — okoli 600 otrok šteje, ki nobene šole ne obiskujejo! — Ker se v Koprivniku v Radoljškem okraji ne more napraviti pravilna ljudska šola, se je obljubilo 110 gold. povračila gospodu, ki prevzame vsaj šolstvo za silo. — Načrt slovenskega beríla za 4. razred ljudskih šol, ki so ga po naročilu šolskega sveta izdelali gospodje Praprotnik, Močnik in Tomšič, je bil v vseh 4 razdelkih odobren ter se bode priporočil ministerstvu v potrjenje. — Da je deželni odbor v svoje gospodarstvo vzel normalni šolski zaklad in da je namesti rajncega Podrekarja imenoval g. Janeza Murnika za okrajnega šolskega svetovalca v Kamniku, je deželni šolski svèt v vednost vzel.

— (*Volilcem ljubljanskega mesta!*) Podpisani odbor, ki vsled črke f) postavnih svojih pravil ima pravico, ozirati se na volitve v mestni in deželni zbor, je po tem, kar je v kratkem času zarad zadnje volitve dveh deželnih poslancev izvedeti mogel o napčnem imeniku volilcev, protest napovedal volilni komisiji ljubljanski in potem deželnemu odboru. V 3. seji minulega deželnega zbora ni bila potrjena volitev dr. Zupana in pl. dr. Kalteneggerja, ampak deželnemu odboru se je ukazalo, naj on natanko pretrese volilnik, ki ga je sestavil mestni magistrat, in potem prihodnjemu deželnemu zboru poroča: ali se morete te dve volitvi potrditi ali ne.

Da podpisani odbor more svoj protest z djanskimi dokazi utemeljiti, so naprošeni vsi naši mestjani, kterim gre pravica voliti, naj mu naznanijo:

1) ali so, če brez priklad plačujejo 10 gold. davka, vpisani bili v imenik volilcev ali ne? in

2) ali so prejeli izkaznico (Legitimationskarte) za volitev ali ne?

Stvar je važna ne le za to volitev, temuč tudi za prihodnje mestne volitve, kajti pravica volitev je ena najimenitniših pravic državljanskih.

V Ljubljani 23. decembra 1871.

Odbor društva „Slovenije“.

— (*Tukajšnjega ključarskega mojstra Janeza Dolharja*) moremo po mnozih skušnjah živo priporočati vsacemu, kdor potrebuje železnih plehastih samostoječih pečí in hranilnih ognjišč (sparherd) vsake vrste. Dolhar prodaja dobro blago, je nagel v postrežbi in tudi v nizki ceni ga nihče ne prekosí.

— (*Kmetijska nemška časnika*) „Wiener landwirth. illustrirte Zeitung“ s 6 gold. za celo leto, 3 gold. za pol leta, za četrt leta 1 gold. 50 kr. in pa „Praktische illustrirte Landwirth“, ki za celo leto veljá 2 gold., se po kratki poti moreta tudi naročiti po gosp. Müller-u, vredniku „Laib. Zeitung“, ki ima agencijo za ta dva časnika.

— Časnikom „Zukunft“ in „Vaterland“, ki na Dunaji v vsakdanjih listih zastopata federalizem v Avstriji, je začel z novim letom pomagati nov časnik „Ost und West“, ki ga priporočamo bralcem, ki nemški list beró.

— (*Dramatično društvo*) je v poslednjih dveh predstavah preteklega leta, v kterih na drobno poročati nam je prostora zmanjkalo, si utrdilo dobro imé tako, da more v novem letu pogumno nadaljevati svoje delovanje. Ker ima zdaj že mnogo dobrih močí in nekterih izvrstnih, naj ravnateljstvo le gleda na to, da vsako nalogo izročí pravim rokam.

— (*Čitalnica*) je na Silvestrov večer sklenila vrsto lanskih zabav na tako občno zadovoljstvo, da to veselico po pravici prištevamo njenim najlepšim in da je enoglasno bila pohvala odseku, ki jej je sestavil program. Lepa deklamacija g. Šmida, — zanimivi komični prizor gospodičine Podkrajšekove, — neizrekljivo šaljivi komični tercrt učitelja in dveh njegovih učencev, ki tudi najčmernejšega hipohondra mora v smeh pripraviti, — pikantni kouplet g. Nolija, našega

Nestroy-a, ki je izvrstno dobro ščipal marsiktero napako in posebno one „národne“ mestne učitelje, ki so letos prav nerodno volili, — krasni pevski zbor: vse to je delalo toliko veselja občinstvu, ki se je ta večer zbralo od blizo in daleč, da so ure minule kakor sekunde. Čez vse to pa še g. dr. Zarnikov govor „o rodoljubji“. Kakor njegovega govora v Sokolovem večeru Preširnu na spomin nikakor nismo mogli odobriti (privatno Preširnovo življenje in narodnopravno njegovo mišljenje pustite slavnemu pesniku na ljubo pri miru!), tako živo moremo hvaliti Zarnikov današnji govor, v kterem nam je ljubezen do domovine vseh velikih narodov markantno pred oči stavil z zgovorno in lahko umevno svojo besedo in razvil veliko zgodovinsko znanstvo in znanstvo jezikovo. Navdušena pohvala mu je po pravici donela od vseh strani. Konec veselici, ktero je slajšala vojaška godba in Khamova postrežba ter veselo povzdignil telegrafičen pozdrav prijazne sestrice Rojanske, je bila loterija z lepimi dobitki.

— „Tagblatt“ bode brž ko ne divjal nad tem, da dva gospoda sta si za svojo dolžnost spoznala, pretekle praznike s prižnice grajati brezkončno obrekovanje katoliških cerkvenih obredov nesramnega „Tagblatta“, ki res ne zasluži druzega, nego da vsak, kdor še ni prestopil v novoêrno poganstvo, v ogenj vrže tak list. Sploh se čudijo ljudje, da c. k. državno pravdništvo križema roke drží, ako brez ozira na §. 302. kaz. zakonika bere take pamflete! Potem pa kličejo judovski časnikarji policijo na pomoč, ako duhoven stori svojo dolžnost in očitno graja očitna sacrilegia! To niso nobene politične pridige, to so bramba katoliške vere!

— Program čitalničnih veselic za letošnji pust je ta, da prihodnjo nedeljo so plesalne vaje, potem vsako nedeljo ples, v nedeljo 4. svečana velika Vodnikova beseda. Pustni torek je velika „maškarada“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja.. — Državni zbor se je začel 27. decembra. V zbornico poslancev je prvi dan prišlo le 120 poslancev (203 bi jih moralo biti) in 29. decembra potem, ko je pristopilo še 17 poslancev, da jih je skupaj bilo 137, ki so ministerstvu dovolili, da do konca sušca pobira davke po sedanji razmeri, se je zbor po voljenih nekterih odborih spet razšel brez določbe, kdaj da se po praznikih spet začne. Za predsednika zbornici gospôski je izvoljen Karlos Auersperg, knez kočevski, za predsednika zbornice poslancev pa Hopfen.

Drugi dan (28. dec.) je presvitli cesar sam pred svoj prestol pozval zastopnike zbornice poslancev in zbornice gosposke. Obširni prestolni govor, kterega po ustavnem običaji osnova ministerstvo, je med drugim obsegal sledeče točke: Moji vladi — je rekel — je prva naloga, utrditi ustavo in skrbeti za to, da se nepogojna pokorščina ukazuje postavi v vsem javnem življenji. Delala bode na to, da se vkorenini ustava ter v vednem napredovanji rodí obilo sadú. — Kolikor razmere poljskega kraljestva zahtevajo posebnega postavodavstva in uprave, rada bode vlada pomagala, da se tem željam na ustavnem potu vstreže, kolikor bode pripustila edinost in moč vesoljne države, in tako konečno reši ta zadeva. — Državnemu zboru se mora popolno neodvisnost zagotoviti s tem, da se samostojno voli državni zastop. Moja vlada bode takemu avstrijskemu državnemu vzoru gladila pot, da se vresniči o pravem času z ozirom na koristi, ki imajo pravico zastopanim biti. Pred vsem se bode predložil načrt postave, ki ima za vselej odvrniti zlo-rabo ustavnega poslanstva. — V posebno skrb priporočam šolstvo; resno in brezobzirno izvrševanje postave o ljudskih šolah in vredba vseučilišč bode ena izmed najvažniših nalog moje vlade. — Razveza pogodbe sklenjene s papežem (konkordata) zahteva novih postav o razmerah med katoliško cerkvijo in državo. Vlada bode skrbela za načrte dotičnih postav. — Moji vladi bode skrb, da se nadaljujejo in dovršé dela za civilno in kazensko pravo, vredijo sodnije in državne pravdnije, ter ustanovi upravna sodnija. — Da se povzdigne vojna moč, napeti bode treba duševne in materijalne sile ter deželno brambo postaviti na tako stojališče, da bode karkoli moč podpiralo stojno vojno. — Mnogoteri načrti postav se predložé za povzdigo národnega gospodarstva, občil, trgovstva, brambe in pospeševanja dela. — Predmet posebne pazljivosti bode denarni stan uradnikov, njim kakor tudi niži duhovščini treba zvišati plačo. — Britko obžalujem, da en del državljanov noče nastopiti edini pot, na kterem je moč porazumeti se.

Ker po ustavnem običaji je prestolni govor le izraz odgovornega ministerstva; tedaj je to njegov program. Jedro tega programa je „svoboda po sili“. O žalostnem stanji denarstva, da bode konec leta spet primanjkovalo 50 milijonov in 781.074 gld., ni — proti splošni navadi — ne duha ne sluha v programu. Vsi centralistični časniki poskakujejo na videz veselja o prestolnici in o govoru kneza Karlosa Auersperga, polnem praznih liberalnih fraz, — in prav ta zadovoljnost centralistov je znamenje, kako deleč smo spet od toliko zaželjene poravnave, čeravno sedanja parlamentarična vlada, ktera le 29 privržencev proti 111 nasprotnih poslancev šteje, ni prava parlamentarična vlada, ki bi se mogla delj časa zdržati. Čudno je pa vsakojako to, da skor vsi poslanci in tudi Tirolci so prišli v zbor — razen Čehov in kranjskih Slovencev. Poljaki so v zbornico pritirali svojo resolucijo, da bi se njim — samo njim! — posebna pogača pekla. Spet smo tedaj prav tam, kjer smo bili pred Hohenwartom. Uboga Avstrija!

— Časnik „Vaterland“ je našteval v enem svojih zadnjih listov državne poslance, razdelivši jih v dve vrsti: v vrsto ustavovercev in vrsto federalistov, tako-le:

iz doljne Avstrije	18	ustavovercev,	—	federalistov
iz gornje Avstrije	8	„	2	„
iz Koroškega	5	„	—	„
iz Štajarskega	11	„	2	„
iz Salcburškega	3	„	—	„
iz Tirolskega	—	„	10	„
iz Vorarlberškega	—	„	2	„
iz Kranjskega	1	„	5	„
iz Primorskega	—	„	6	„
iz Dalmacije	—	„	5	„
iz Galicije	—	„	38	„
iz Bukovine	5	„	—	„
iz Šlezije	6	„	—	„
iz Moravskega	19	„	3	„
iz Českega	17	„	37	„

Listnica vredništva. Gosp. Lor. S. v Primiš: Še 20 soldov manjka.

Loterijne srečke:

v Gradcu	30. dec. 1871:	77.	51.	90.	76.	55.
na Dunaji		84.	79.	40.	37.	33.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 13. januarija.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.